

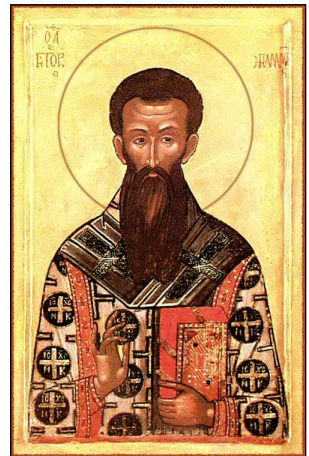

■ Σημαντικώτατον Ἔργον Δογματικῶν

τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ
Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

Ἑομολογία – Σύμβολον

ἐπὶ τῇ Ἱερᾷ Αὐτοῦ Μνήμῃ
(14ῃ Νοεμβρίου)

Εἰς τὰ Ἄπαντα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ (Ε.Π.Ε., τ. 4, σελ. 438-451, Εἰσαγωγή-Κείμενον-Μετάφρασις-Σχόλια ὑπὸ Παναγιώτου Κ. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1983), περιλαμβάνεται ἓνα κείμενο ἐξαιρετικῆς σημασίας.

Πρόκειται γιὰ μία Ἑομολογία ἐν εἶδει Συμβόλου Πίστεως, συνημμένη στὴν Ἑπιστολὴν αὐτοῦ «Πρὸς Διονύσιον».

Ἐν συνεχείᾳ, παραθέτουμε τὴν εἰσαγωγή τοῦ Καθηγητοῦ Π.Χ. καὶ τὴν Ἑομολογία (Κείμενο καὶ Μετάφρασις), μὲ μικρὰς μόνον ἐπεμβάσεις, πρὸς ἐλάφρυνσιν τοῦ ἐκτενοῦς κειμένου.

Πρὸς Διονύσιον μετὰ τῆς Ἑομολογίας*

Εἰς τῶν δύο προσφωνήσεων, «Πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐν μοναχοῖς κῦρ Διονύσιον» καὶ «Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ ἐμοὶ ἐν Κυρίῳ προσφιλεστάτῳ κῦρ Διονυσίῳ», ἀρχικὴ ἦτο πιθανῶς ἡ Δευτέρα, διότι ὁ Διονύσιος φαίνεται οἰκεῖος πρὸς τὸν Παλαμᾶν. Οὗτος εἶναι πιθανῶς ὁ αὐτὸς μὲ τὸν εὐπατρίδην, ὁ ὁποῖος συνώδευσε τὸν Δαβὶδ Δισύπατον ἐκ Παρορίας εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 1341²².

Τὸ ἀπότομον ἀνοιγμα τῆς Ἐπιστολῆς δεικνύει ὅτι οἱ δύο ἄνδρες εἶχον συχρῆν ἐπαφὴν μεταξύ των.

Ἀναφέρονται ἐνταῦθα «βιβλία πρὸς αὐτούς», ἤτοι οἱ Ἀντιρρητικοὶ πρὸς Ἀκίνδυνον (4), ὅπερ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἀπουσίαν μνείας τῶν γεγονότων τοῦ Φθινοπώρου τοῦ 1344 ὑποδεικνύει ὡς χρόνον συντάξεως τὴν Ἄνοιξιν ἢ τὸ Θέρος τοῦ ἔτους τούτου.

* * *

Ἡ Ἐπιστολὴ διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα.

Εἰς τὸ Πρῶτον ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Ἀκινδυνισταὶ ἀκολουθοῦν τὰ **τρία κλασικὰ γένη ἀθεΐας** (1-15).

Πρῶτον γένος εἶναι ἡ πολυειδῆς πλάνη τῶν ἑλληνιζόντων.

Ὁ Βαρλαάμ καὶ ὁ Ἀκίνδυνος ἀνήκοντες εἰς τὴν πλειάδα τῶν ἀναγεννητῶν ἤτο φυσικὸν νὰ θεωρηθοῦν ὑπὸ τοῦ Παλαμᾶ ὡς ὑποκείμενοι εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἑλληνικῆς πλάνης.

Παρὰ τῶν Ἑλλήνων σοφῶν ἐδέχθησαν οὗτοι τὴν δοξασίαν περὶ ταυτότητος οὐσίας καὶ ἐνεργείας, τῆς ὁποίας συνέπεια εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀνενέργητος καὶ ἄρα ἀνύπαρκτος (1-2).

Δεύτερον εἶδος ἀθεΐας εἶναι ἡ πολυσχιδῆς αἵρεσις ἡ ὁποία ἀρνεῖται τὴν θεότητα προσωπικοῦ Υἱοῦ, ὡς ἡ τῶν Σαβελλίου, Ἀρείου, Εὐνομίου.

Οἱ δύο ἄνδρες συνάπτουν οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν ὡς οἱ συνάπτοντες Πατέρα καὶ Υἱὸν (Σαβέλλιος), διασποῦν δὲ εἰς ἄκτιστον καὶ κτιστὴν τὴν θεότητα, ὡς οἱ Ἀρειανοὶ διασποῦν εἰς ἄκτιστον Πατέρα καὶ κτιστὸν Υἱὸν καὶ Πνεῦμα (3-4).

Τρίτον εἶδος ἀθεΐας εἶναι «τὸ παραιεῖσθαί τι λέγειν τῶν δεδομένων περὶ Θεοῦ καὶ μηδαμῶς ἐθέλειν ὑπ' ἀνευλαβοῦς εὐλαβείας ἐκ τῶν υπερβαιόντων τὴν τῶν πολλῶν διάνοιαν αὐτὸν ὑμνεῖν» (5).

Ἀκολουθῶς ὁ συγγραφεὺς ἀναλαμβάνει ὠρισμένα τῶν συνήθων θεμάτων του.

Τὸ ὅτι εἶναι τι ἀνώτερον τοῦ ἄλλου δὲν σημαίνει ὅτι αὐτὸ τὸ ἄλλο εἶναι κτιστόν, διότι τοῦτο θὰ ὠδήγει εἰς ἀτοπίαν.

Ὁ Θεὸς ἐπὶ παραδείγματι κατ' οὐσίαν εἶναι ἀνώτερος τῆς βουλήσεως αὐτοῦ, ἀλλ' ἂν τὸ βούλεσθαι ἤτο κτιστόν, τότε θὰ ὑπῆρχε χρόνος καθ' ὃν τὸ βούλεσθαι ἤτο μὴ ὄν, καὶ τότε ὁ Θεὸς δὲν ἐβούλετο (7).

Ἐπομένως ἄκτιστος θεότης εἶναι καὶ ἡ οὐσία καὶ τὰ περὶ Θεοῦ θεολογούμενα. «Θεότης οὐ μόνον ἡ θεία φύσις, ἀλλὰ καὶ ἡ λαμπρότης τῆς θείας φύσεως λέγεται, καθ' ἣν ἐπιφαίνεται τοῖς ἀξίοις ὁ Θεός» (9).

* * *

Ἡ Ὁμολογία. Τὸ Δεύτερον Μέρος (16 καὶ Ὁμολογία)²³ ἀρχίζει μὲ τὴν διαπίστωσιν, ὅτι ἡ πρὸ τῆς ἐμφυλίου στάσεως φιλόφρων διάθεσις τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Βασιλείας μετεβλήθη μετ' αὐτήν.

Σημειώνει ταῦτα ὁ συγγραφεὺς πρὸς τὸν Διονύσιον, διότι προφανῶς οὗτος ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ ἄρῃ πᾶσαν ἀφορμὴν προκλήσεως.

Πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματος τούτου ὁ Παλαμᾶς προσαρτᾷ εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὴν Ὁμολογίαν αὐτοῦ.

Ἡ Ὁμολογία ἀπαντᾷ πλὴν τῆς Ἐπιστολῆς καὶ εἰς τινὰς συλλογὰς τῶν Συνδικῶν Τόμων, καὶ τοῦτο διότι, ἀναγνωσθεῖσα ἐνώπιον τῆς Συνόδου τοῦ 1351, ἐθεωρήθη ὡς γνησίως ἐκφράζουσα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παλαμᾶ, ἐπεκυρώθη καὶ ἔκτοτε θεωρεῖται ὡς Ἐπίσημον Δογματικὸν Κείμενον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Διὰ τοῦτο φέρει καὶ τὸν τίτλον: «Ὁμολογία τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐπὶ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου εἰς εὐήκοον πάντων ἀναγνωσθεῖσα καὶ ὑπὸ πάντων ὡς διὰ πάντων εὐσεβεστάτη στερχθεῖσά τε καὶ σεφθεῖσα».

Λόγω τῆς ἀξίας, ἣτις ἀπεδίδετο εἰς αὐτήν, διετηρήθη καὶ ὡς αὐτοτελὲς ἔργον.

Ἄνωτέρω εἶδομεν ὅτι τὸ πρῶτον τμῆμα τῆς πραγματείας *Ὅτι Βαρλαάμ καὶ Ἀκίνδυνός εἰσιν οἱ διχοτομοῦντες* ἀποτελεῖ εἶδος Ὁμολογίας, ἡ ὁποία εἶχε συνταχθῆ κατὰ τὴν Ἄνοιξιν τοῦ 1342, διὰ νὰ ὑποβληθῆ ἴσως εἰς τινὰ τῶν ἀνωμάλως τότε συναχθεισῶν Συνόδων.

Ἐξ ἄλλου ἐμνημονεύσαμεν σύγγραμμα τοῦ Ἀκινδύνου, δι' οὗ ἀνασκευάζει Ὁμολογίαν τοῦ Παλαμᾶ, ἡ ὁποία δὲν ταυτίζεται οὔτε μὲ ἐκείνην οὔτε μὲ τὴν παροῦσαν, καὶ ἡ ὁποία πιθανῶς ἐφιλοτεχνήθη δι' ἐκλεκτικῆς συρραφῆς χωρίων ἐξ ἔργων τοῦ Παλαμᾶ, χωρὶς τοῦτο νὰ εἶναι ἀκόμη βέβαιον, διὸ θὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε ἐπ' αὐτοῦ.

Ἡ παροῦσα Ὁμολογία παρουσιάζεται γραφείσα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συντάξεως τῆς ἐπιστολῆς *Πρὸς Διονύσιον*: «Σὴν δ' ὁμως μάλιστα χάριν, πᾶσαν περιαιροῦντες ἀφορμὴν τῶν ζητούντων ἀφορμὴν καὶ τὰ ὑποτεταγμένα ταῦτα τοῖς θείοις ἡμῶν ὁμολόγως ὅτι μάλιστα πατράσιν συνετάξαμεν» (16).

Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι εἶχε συνταχθῆ προσφάτως ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ἂν ποτε συγκληθῆ κανονικὴ Σύνοδος, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐκαλεῖτο οὗτος, νὰ καταθέσῃ ἐκεῖ αὐτήν. Ἀλλὰ πεισθεῖς ὅτι τοιαύτη Σύνοδος δὲν πρόκειται νὰ συγκληθῆ, προσήρτησε αὐτήν εἰς τὴν Ἐπιστολὴν.

Πάντως ὁ Παλαμᾶς οὐδὲν τῶν ὡς ἄνω κειμένων ἐχαρακτήρισεν ὡς Ὁμολογίαν, ὅταν ἐπεκρίθη ὅτι προσκληθεῖς νὰ ὑποβάλλῃ Ὁμολογίαν ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο, παρέπεμψε δὲ ὡς εἰς Ὁμολογίας αὐτοῦ εἰς τὸν

Εἶναι αὕτη ἐκτενὲς καὶ προσεκτικῶς διατυπωμένον Σύμβολον, βάσει τοῦ ἰσχύοντος Συμβόλου Πίστεως καὶ μετ' ἐπεκτάσεων ἐκ μεταγενεστέρων ὄρων καὶ διδασμάτων Πατέρων καὶ αὐτοῦ τοῦ Παλαμᾶ.

Ἦς παρετηρήθη εἰς τὴν σύνοδον τοῦ 1351²⁵, εἰς τὴν ὁμολογίαν ταύτην ὁ Παλαμᾶς ἐκφράζεται μετὰ δογματικῆς ἀκριβολογίας, ἐνῶ εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἡ ἀκρίβεια εἶναι συχνάκις ἀνεπαρκής.

• Περὶ τοῦ Θεοῦ λέγεται ὅτι εἶναι «Μονὰς ἐν Τριάδι καὶ Τριάς ἐν Μονάδι ἀσυγχύτως ἐνουμένη καὶ ἀμερίστως διαιρουμένη».

Μόνῃ αἰτία τῆς θεότητος εἶναι ὁ Πατήρ, κατὰ μὲν τὴν αἰτίαν μείζων τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα πάντα ὁ αὐτὸς καὶ ὁμότιμος αὐτοῖς (1).

Ἁ Ἰὺς δὲν εἶναι ἄναρχος, διότι ἔχει ἀρχὴν τὸν Πατέρα. Ἐνηθρώπησεν «ἐνώσας ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως τὰς δύο φύσεις καὶ θελήσεις καὶ ἐνεργείας» (2).

Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα δὲν εἶναι ἄναρχον, διότι ἔχει τὴν αὐτὴν ἀρχὴν, ἐκπορευόμενον μὲν ἐκ τοῦ Πατρός, πεμπόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ, τουτέστι «φανερούμενον», ἀλλὰ πράγματι πεμπόμενον ἐν ταυτῶ ὑπὸ τῶν τριῶν, Πατρός, Υἱοῦ καὶ ἑαυτοῦ (3).

Εἰς τὰς τρεῖς ὑποστάσεις κοινὰ εἶναι α) ἡ ὑπερούσιος οὐσία, β) ἡ χάρις, ἡ δύναμις, ἡ ἐνέργεια, ἡ λαμπρότης, ἡ βασιλεία, ἡ ἀφθαρσία καὶ ὅλα ἐκεῖνα δι' ὧσων ὁ Θεὸς κοινωνεῖ καὶ ἐνοῦται μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων (4).

• Περαιτέρω ὁμολογεῖται ἡ προσκύνησις τῆς ἱερᾶς Εἰκόνης τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ, ἀναφερομένη βεβαίως εἰς τὸ πρωτότυπον, τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ, τῶν ἱερῶν Ναῶν, τῶν ἱερῶν Τόπων καὶ τῶν ἱερῶν Σκευῶν· τέλος δέ, ἡ προσκύνησις τῶν Εἰκόνων τῶν Ἁγίων, ἀναφερομένη πάλιν εἰς τὰς προσωπικότητας αὐτῶν (5).

• Τὸ «κακὸν» εἶναι ἐκτροπὴ τῶν λογικῶν ὄντων ἀπὸ τοῦ «ἀγαθοῦ»· «κακὸν κατ' οὐσίαν ἴσμεν οὐδέν, οὐδ' εἶναι τοῦ κακοῦ ἀρχὴν ἕτεραν ἢ τὴν ἐκτροπὴν τῶν λογικῶν, κεχημένων τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένη αὐτεξουσιότητι κακῶς» (6).

• Ἐν συνεχείᾳ, ὁμολογεῖται ἀποδοχὴ ὅλων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Παραδόσεων, ἐγγράφων καὶ ἀγράφων, καὶ ὑπεράνω ὅλων τῆς μυστικωτάτης τελετῆς καὶ κοινωνίας, ἥτοι τῆς Θείας Εὐχαριστίας· βεβαιοῦται δὲ ὅτι ὁ συντάκτης καθυποβάλλει εἰς ἀνάθεμα τοὺς μὴ ὁμολογοῦντας καθ' ἃ τὸ Πνεῦμα προεμήνυσεν, ὁ Κύριος ἐπιφανεῖς ἐθέσπισεν, οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν, οἱ Πατέρες καὶ διάδοχοι ἐκείνων ἐδίδαξαν (7).

• Ὁμολογεῖται ἀποδοχὴ τῶν Ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων (7) καὶ πασῶν τῶν κατὰ καιροὺς εἰς βεβαίωσιν τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας συγκροτηθεισῶν Συνόδων, ὡς αἱ ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ κατὰ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου (9).

• Κατακλείεται δὲ τὸ κείμενον μὲ ὁμολογίαν τῆς προσδοκίας ἀναστάσεως νεκρῶν καὶ ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος (10).

(*) Παναγιώτου Κ. Χρήστου, «Εἰσαγωγή», ἐν Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ἄπαντα τὰ Ἔργα, Ἐπιστολαί, Ε.Π.Ε., τ. 4, Θεσ/νίκη 1983, σελ. 27-32, Ἐπιστολὴ 8η.

22. Φιλοθέου, Ἐγκώμιον PG 151, 597 ἐξ.

23. Τὰς παραγράφους τῆς Ὁμολογίας ἀριθμοῦμεν αὐτοτελῶς.

24. Ἀναίρεσις Τόμου Καλέκα 49.

25. Συνοδικὸς Τόμος 1351, PG 151, 723.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ*

1 Εἷς Θεὸς ὁ πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι παρ' ἡμῶν πιστευόμενος τε καὶ προσκυνούμενος, μονὰς ἐν Τριάδι καὶ Τριάς ἐν μονάδι, ἀσυγχύτως ἐνουμένη καὶ ἀμερίστως διαιρουμένη, μονὰς ἢ αὐτὴ καὶ Τριάς παντοδύναμος· Πατὴρ ἄναρχος οὐ μόνον ὡς ἄχρονος, ἀλλὰ καὶ ὡς κατὰ πάντα τρόπον ἀναίτιος, μόνος αἰτία καὶ ρίζα καὶ πηγὴ τῆς ἐν Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι θεωρουμένης θεότητος, μόνος αἰτία προκαταρκτικῆ τῶν γεγονότων, οὐ μόνος δημιουργός, ἀλλὰ μόνος ἐνὸς Υἱοῦ Πατὴρ καὶ Πνεύματος ἐνὸς ἀγίου προβολεὺς αἰεὶ ὢν, καὶ αἰεὶ ὢν Πατὴρ καὶ αἰεὶ ὢν μόνος Πατὴρ τε καὶ προβολεὺς, μείζων Υἱοῦ καὶ Πνεύματος, τοῦτο μόνον ὡς αἴτιος, τᾶλλα δὲ πάντα ὁ αὐτὸς αὐτοῖς καὶ ὁμότιμος.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ*

1 Εἷς Θεὸς εἶναι ὁ πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ εἰς πάντα καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα πιστευόμενος ἀπὸ ἡμᾶς καὶ προσκυνούμενος. Μονὰς ἐν Τριάδι καὶ Τριάς ἐν Μονάδι, ἀσυγχύτως ἐνουμένη καὶ ἀμερίστως διαιρουμένη, μονὰς ἢ ἰδίᾳ καὶ Τριάς παντοδύναμος· Πατὴρ ἄναρχος ὄχι μόνον ὡς ἄχρονος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀναίτιος κατὰ πάντα τρόπον, μόνος αἰτία καὶ ρίζα καὶ πηγὴ τῆς ἐν Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι θεωρουμένης θεότητος, μόνος αἰτία προκαταρκτικῆ τῶν γεγονότων, ὄχι μόνος δημιουργός, ἀλλὰ μόνος πάντοτε ὢν Πατὴρ ἐνὸς Υἱοῦ καὶ προβολεὺς ἐνὸς ἀγίου Πνεύματος, καὶ πάντοτε ὢν Πατὴρ καὶ πάντοτε μόνος Πατὴρ καὶ προβολεὺς, μεγαλύτερος Υἱοῦ καὶ Πνεύματος κατὰ τοῦτο μόνον, ὡς αἴτιος, καθ' ὅλα δὲ τὰ ἄλλα ὁ αὐτὸς μὲ αὐτοῦς καὶ ὁμότιμος.

2 Οὗ Υἱὸς εἷς, ἀναρχος μὲν ὡς ἄχρονος, οὐκ ἀναρχος δὲ ὡς ἀρχὴν καὶ ρίζαν καὶ πηγὴν ἔχων τὸν Πατέρα, ἐξ οὗ μόνου πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἀσωμάτως, ἀρρεύστως, ἀπαθῶς, γεννητῶς προῆλθεν, ἀλλ' οὐ διηρέθη, Θεὸς ὢν ἐκ Θεοῦ, οὐκ ἄλλος μὲν καθὸ Θεός, ἄλλος δὲ καθὸ Υἱός, αἰεὶ ὢν καὶ αἰεὶ ὢν Υἱός καὶ μόνον Υἱός καὶ αἰεὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀσυγχύτως ὢν, οὐκ αἰτία καὶ ἀρχὴ τῆς ἐν Τριάδι νοουμένης θεότητος, ὡς ἐξ αἰτίας καὶ ἀρχῆς ὑπάρχων τοῦ Πατρός, ἀλλ' αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν γεγονότων πάντων, ὡς δι' αὐτοῦ πάντων γεγονότων, «ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῶ», ἀλλ' ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφήν τὴν καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς λαβὼν καὶ ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κηθεῖς τε νόμῳ φύσεως καὶ γεννηθεὶς Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος καὶ ὡς ἀληθῶς ἐνανθρωπήσας, γέγονεν ὁμοῖος ἡμῖν κατὰ πάντα πλὴν ἁμαρτίας, μείνας ὅπερ ἦν, Θεὸς ἀληθινός, ἐνώσας ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως τὰς δύο φύσεις καὶ θελήσεις καὶ ἐνεργείας καὶ μείνας εἷς Υἱὸς ἐν μιᾷ ὑπόστασει καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, ἐνεργῶν τὰ θεῖα πάντα ὡς Θεὸς καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντα ὡς ἄνθρωπος καὶ τοῖς ἀδι-αβλήτοις ἀνθρωπίνοις ὑποκείμενος πάθεσιν, ἀπαθῆς μὲν καὶ ἀθάνατος ὢν καὶ διαμένων ὡς Θεός, ἐκὼν δὲ σαρκὶ παθῶν ὡς ἄνθρωπος καὶ

2 Τούτου ὁ Υἱός, εἶναι εἷς, ἀναρχος μὲν ὡς ἄχρονος, ὄχι ἀναρχος δὲ ὡς ἔχων ἀρχὴν καὶ ρίζαν καὶ πηγὴν τὸν Πατέρα, ἐκ τοῦ ὁποίου μόνον προῆλθε πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἀσωμάτως, ἀρρεύστως, ἀπαθῶς, γεννητῶς, ἀλλὰ δὲν διηρέθη, Θεὸς ὢν ἐκ Θεοῦ, ὄχι ἄλλος μὲν ὡς Θεός, ἄλλος δὲ ὡς Υἱός, πάντοτε ὢν καὶ πάντοτε ὢν Υἱός καὶ μόνον Υἱός καὶ πάντοτε ὢν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀσυγχύτως, ὄχι αἰτία καὶ ἀρχὴ τῆς ἐν Τριάδι νοουμένης θεότητος, ὡς ὑπάρχων ἐξ αἰτίας καὶ ἀρχῆς τοῦ Πατρός, ἀλλ' αἰτία καὶ ἀρχὴ ὅλων τῶν δημιουργημάτων, ὡς γενομένων ὅλων δι' αὐτοῦ, «ὅστις ὑπάρχων μὲ μορφήν Θεοῦ δὲν ἐθεώρησεν ἀρπαγμὸν τὸ νὰ εἶναι ἴσος μὲ τὸν Θεόν»¹, ἀλλὰ ἐκένωσε ἑαυτὸν πρὸς συντέλειαν τῶν αἰώνων, λαβὼν δι' ἡμᾶς τὴν ἰδικὴν μας μορφήν καὶ κατ' εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας κηθεῖς κατὰ νόμον φύσεως καὶ γεννηθεὶς Θεὸς μαζί καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἀληθῶς ἐνανθρωπήσας, ἐγένετο ὁμοῖος μὲ ἡμᾶς κατὰ πάντα πλὴν ἁμαρτίας, παραμείνας ὅτι ἦτο, Θεὸς ἀληθινός, ἐνώσας ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως τὰς δύο φύσεις καὶ θελήσεις καὶ ἐνεργείας καὶ μείνας εἷς Υἱὸς εἰς μίαν ὑπόστασιν καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, ἐνεργῶν τὰ θεῖα ὅλα ὡς Θεὸς καὶ τὰ ἀνθρώπινα ὅλα ὡς ἄνθρωπος καὶ ὑποκείμενος εἰς τὰ ἀδιάβλητα ἀνθρώπινα πάθη,

σταυρωθεῖς καὶ θανὼν καὶ ταφεῖς καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάς, ὃς καὶ τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπιφανεῖς καὶ τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν ἐπαγγειλόμενος καὶ παραγγείλας «μαθητεύειν πάντα τὰ ἔθνη καὶ βαπτίζειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τηρεῖν διδάσκειν ὅσα ἐνετείλατο», αὐτὸς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ὁμότιμον καὶ ὁμόθρονον ὡς ὁμόθεον ποιήσας τὸ ἡμέτερον φύραμα, μεθ' οὗ πάλιν φυράματος ἤξει μετὰ δόξης μέλλει κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

3 Τότε δὲ πρὸς τὸν Πατέρα ἀνελθὼν, ἔπεμψεν ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, συνάναρχον μὲν ὄν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ὡς ἄχρονον, οὐκ ἄναρχον δὲ ὡς καὶ αὐτὸ ρίζαν καὶ πηγὴν καὶ αἰτίαν ἔχον τὸν Πατέρα, οὐχ ὡς γεννητὸν, ἀλλ' ὡς ἐκπορευτὸν, ἐκ Πατρὸς γὰρ καὶ αὐτὸ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ἀρρεύστως καὶ ἀπαθῶς, οὐ γεννητῶς, ἀλλ' ἐκπορευτῶς προῆλθεν, ἀδιαίρετον ὄν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ὡς ἐκ τοῦ Πατρὸς προερχόμενον καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον,

ἀπαθῆς μὲν καὶ ἀθάνατος ὢν καὶ διαμένων ὡς Θεός, ἐκὼν δὲ παθῶν σαρκὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ σταυρωθεῖς καὶ ἀποθανὼν καὶ ταφεῖς καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀναστάς, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπεφάνη εἰς τοὺς μαθητὰς μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ ἐπαγγελθεῖς εἰς τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν καὶ παραγγείλας «να μαθητεύουν ὅλα τὰ ἔθνη καὶ να βαπτίζουν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ να διδάσκουν να τηροῦν ὅσα παρήγγειλεν»², αὐτὸς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἀπὸ τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς, καταστήσας τὸ ἡμέτερον φύραμα ὁμότιμον καὶ ὁμόθρονον ὡς ὁμόθεον, μετὰ τὸ ὁποῖον φύραμα πρόκειται πάλιν να ἔλθῃ, διὰ να κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ να ἀποδώσῃ εἰς ἕκαστον κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

3 Τότε δὲ ἀνελθὼν πρὸς τὸν Πατέρα, ἔστειλεν ἐπὶ τοὺς ἁγίους μαθητὰς καὶ ἀποστόλους αὐτοῦ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ Πατρὸς, συνάναρχον μὲν ὄν μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ὡς ἄναρχον, ὄχι ἄναρχον δὲ ὡς ἔχον καὶ αὐτὸ ρίζαν καὶ πηγὴν καὶ αἰτίαν τὸν Πατέρα, ὄχι ὡς γεννητὸν ἀλλ' ὡς ἐκπορευτὸν, διότι καὶ αὐτὸ προῆλθεν ἐκ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ἀρρεύστως καὶ ἀπαθῶς, ὄχι γεννητῶς ἀλλ' ἐκπορευτῶς, ἀδιαίρετον ὄν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ὡς προερχόμενον ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἀναπαυόμενον εἰς τὸν Υἱόν,

ἀσύγχυτον καὶ τὴν ἔνωσιν ἔχον καὶ ἀμέριστον τὴν διαίρεσιν, Θεὸς ὢν καὶ αὐτὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἄλλος μὲν καθὸ Θεός, ἄλλος δὲ παράκλητος καθὸ Πνεῦμα ἅγιον, ἀθυπόστατον, ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ δι' Υἱοῦ πεμπόμενον, τουτέστι φανερούμενον, αἴτιον καὶ αὐτὸ τῶν γεγονότων πάντων, ὡς ἐν αὐτῷ τελεσιουργουμένων, τὸ αὐτὸ καὶ ὁμότιμον Πατρί τε καὶ Υἱῷ, χωρὶς τῆς ἀγεννησίας καὶ τῆς γεννήσεως· ἐπέμφθη δὲ παρὰ τοῦ Υἱοῦ πρὸς τοὺς οἰκείους μαθητάς, τουτέστι πεφανέρωται· πῶς γὰρ ἂν ἄλλως παρ' αὐτοῦ πεμφθείη τὸ μὴ χωριζόμενον αὐτοῦ; Πῶς δ' ἂν ἄλλως ἔλθοι ποι τὸ ὑπάρχον πανταχοῦ; Διὸ μὴ μόνον παρὰ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ πέμπεται καὶ παρ' ἑαυτοῦ ἔρχεται φανερούμενον. Κοινὸν γὰρ ἔργον ἢ ἀποστολή, δηλονότι ἢ φανέρωσις, Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος.

4 Φανεροῦται δὲ οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν - οὐδεὶς γὰρ ποτε Θεοῦ φύσιν ἢ εἶδεν ἢ ἐξηγόρευσεν - ἀλλὰ κατὰ τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἥτις κοινή ἐστὶ Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος· ἴδιον μὲν γὰρ ἐκάστῳ τούτων ἢ ἐκάστου ὑπόστασις καὶ ὅσα τείνει πρὸς αὐτήν, κοινὰ δὲ οὐχ ἢ ὑπερούσιος οὐσία μόνον, ἢ παντάπασιν ἀνώνυμος καὶ ἀνέκφαντος καὶ ἀμέθεκτος, ὡς ὑπὲρ πᾶσαν ἐπωνυμίαν οὕσα καὶ ἔκφανσιν καὶ μετοχήν, ἀλλὰ καὶ ἢ χάρις καὶ δυνάμεις καὶ ἐνέργεια καὶ

ἔχον ἀσύγχυτον τὴν ἔνωσιν καὶ ἀμέριστον τὴν διαίρεσιν, Θεὸς ὢν καὶ αὐτὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἄλλος μὲν παράκλητος ὡς Θεός, ἄλλος δὲ ὡς ἅγιον Πνεῦμα, ἀθυπόστατον, ἐκπορευόμενον ἐκ Πατρὸς καὶ πεμπόμενον δι' Υἱοῦ, δηλαδὴ φανερούμενον, αἴτιον καὶ αὐτὸ ὄν ὄλων τῶν δημιουργημάτων ὡς τελεσιουργουμένων ἐν αὐτῷ, τὸ αὐτὸ ὁμότιμον μὲ τὸν Πατέρα καὶ Υἱόν, χωρὶς τὴν ἀγεννησίαν καὶ τὴν γέννησιν· ἐστάλη δὲ ἀπὸ τὸν Υἱὸν πρὸς τοὺς μαθητάς του, δηλαδὴ ἐφανερώθη· διότι πῶς ἄλλως θὰ ἐστέλλετο ἀπὸ αὐτὸν τὸ μὴ χωριζόμενον αὐτοῦ; Πῶς δὲ θὰ ἤρχετο κάπου ἄλλως τὸ ὑπάρχον παντοῦ; Διὰ τοῦτο ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν Υἱόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ στέλλεται καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἔρχεται φανερούμενον. Διότι ἢ ἀποστολή, δηλαδὴ ἢ φανέρωσις, εἶναι κοινὸν ἔργον Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος.

4 Φανερώνεται δὲ ὄχι κατὰ τὴν οὐσίαν - διότι κανεὶς δὲν εἶδεν ἢ ἐξήγγειλε φύσιν Θεοῦ - ἀλλὰ κατὰ τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἢ ὁποῖα εἶναι κοινή Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος· διότι εἶναι ἰδιαίτερον μὲν εἰς ἕκαστον τούτων ἢ ὑπόστασις ἐκάστου καὶ ὅσα τείνουν πρὸς αὐτήν, κοινὰ δὲ ὄχι μόνον ἢ ὑπερούσιος οὐσία, ἢ ἐντελῶς ἀνώνυμος καὶ ἀνέκφραστος καὶ ἀμέθεκτος, ὡς οὕσα ὑπὲρ πᾶσαν ἐπωνυμίαν καὶ ἔκφανσιν καὶ μετοχήν, ἀλλὰ καὶ

ἡ λαμπρότης καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀφθαρσία καὶ πάνθ' ἀπλῶς, καθ' ἃ κοινωνεῖ καὶ κατὰ χάριν ἐνοῦται τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις τε καὶ ἀνθρώποις ὁ Θεός, μήτε διὰ τὸ μεριστὸν καὶ διάφορον τῶν ὑποστάσεων μήτε διὰ τὸ μεριστὸν καὶ ποικίλον τῶν δυνάμεων τε καὶ ἐνεργειῶν τῆς ἀπλότητος ἐκπέμπων. Οὕτως ἡμῖν εἷς ἐστὶ παντοδύναμος Θεὸς ἐν μιᾷ θεότητι· οὔτε γὰρ ἐξ ὑποστάσεων τελείων γένοιτ' ἄν ποτε σύνθεσις οὔτε τὸ δυνάμενον ὅτι δύναμιν ἢ δυνάμεως ἔχει δι' αὐτὸ τὸ δύνασθαι σύνθετον ἀληθῶς ποτε λεχθεῖν ἄν.

5 Πρὸς τούτοις προσκυνοῦμεν σχετικῶς τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ περιγραφέντος, ὡς δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος, Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ πρωτότυπον ἀναφέροντες εὐσεβῶς τὴν προσκύνησιν, καὶ τὸ τίμιον τοῦ σταυροῦ ξύλον καὶ τὰ σύμβολα πάντα τῶν αὐτοῦ παθημάτων, ὡς ὄντα τρόπαια θεῖα κατὰ τοῦ κοινοῦ πολεμίου τοῦ γένους ἡμῶν. Πρὸς δὲ καὶ τὸν τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ὡς ὄπλον σωτήριον, καὶ τοὺς θεῖους ναοὺς καὶ τόπους καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ θεοπαράδοτα λόγια, διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς ἐνοικοῦντα Θεόν. Ὡσαύτως προσκυνοῦμεν καὶ τὰς τῶν ἁγίων πάντων εἰκόνας διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ τὸν Θεόν, ὃν οὔτοι ἀληθῶς καὶ τελείως ἠγάπησάν τε καὶ ἐθεράπευσαν, ἐν

ἡ χάρις καὶ δύναμις καὶ ἐνέργεια, ἡ λαμπρότης καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀφθαρσία, καὶ γενικῶς ὅλα ἐκεῖνα κατὰ τὰ ὁποῖα κοινωνεῖ καὶ ἐνώνεται κατὰ χάριν μὲ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους ὁ Θεός, μὴ ἐκπίπτων τῆς ἀπλότητος, οὔτε διὰ τὸ μεριστὸν καὶ διάφορον τῶν ὑποστάσεων οὔτε διὰ τὸ μεριστὸν καὶ ποικίλον τῶν δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν. Οὕτως εἷς παντοδύναμος Θεὸς εἶναι δι' ἡμᾶς εἰς μίαν θεότητα· διότι οὔτε ἀπὸ τελείας ὑποστάσεις εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ γίνῃ σύνθεσις οὔτε τὸ δυνάμενον διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔχει δύναμιν ἢ ἐκ δυνάμεως δύναται ποτὲ πραγματικῶς νὰ λεχθῇ σύνθετον δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ δύνασθαι.

5 Πρὸς τούτοις προσκυνοῦμεν σχετικῶς τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ περιγραφέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐνανθρωπήσαντος δι' ἡμᾶς, ἀναφέροντες τὴν προσκύνησιν εὐσεβῶς πρὸς τὸ πρωτότυπον, καθὼς ἐπίσης τὸ τίμιον ξύλον τοῦ σταυροῦ καὶ ὅλα τὰ σύμβολα τῶν παθημάτων αὐτοῦ, ὡς ὄντα θεῖα τρόπαια κατὰ τοῦ κοινοῦ πολεμίου τοῦ γένους ἡμῶν. Προσέτι δὲ καὶ τὸν τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ ὡς ὄπλον σωτήριον καὶ τοὺς θεῖους ναοὺς καὶ τόπους καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ θεοπαράδοτα λόγια, λόγω τοῦ ἐνοικοῦντος εἰς αὐτὰ Θεοῦ. Ὡσαύτως προσκυνοῦμεν καὶ τὰς εἰκόνας ὄλων τῶν ἁγίων διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον οὔτοι ἠγάπησαν καὶ ἐθεράπευ-

τῇ προσκυνήσει πρὸς τὰς ἐκείνων μορφὰς ἀναφέροντες τὴν διάνοιαν. Προσκυνοῦμεν καὶ τὰς αὐτῶν ἀγίας σορούς, ὡς τῆς ἀγιαστικῆς χάριτος τῶν αὐτῶν οὐκ ἀποπτώσεως ἱερωτάτων ὀστέων, ὡσπερ οὐδὲ τοῦ δεσποτικοῦ σώματος ἐν τῷ τριήμερῳ ἡ θεότης διηρέθη θανάτῳ.

6 Κακὸν κατ' οὐσίαν ἴσμεν οὐδέν, οὐδ' εἶναι τοῦ κακοῦ ἀρχὴν ἑτέραν ἢ τὴν ἐκτροπὴν τῶν λογικῶν, κεκρημένων τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένη ἀυτεξουσιότητι κακῶς.

7 Στέργομεν πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἐγγράφους τε καὶ ἀγράφους καὶ πρὸ πάντων τὴν μυστικωτάτην τε καὶ πανίερον τελετὴν καὶ κοινωνίαν καὶ σύναξιν, παρ' ἧς καὶ ταῖς ἄλλαις τελεταῖς ἢ τελείωσις, καθ' ἣν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κενώσαντος ἑαυτὸν ἀκενώτως καὶ σάρκα λαβόντος καὶ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ τὴν θεσπεσίαν ἐκείνου παραγγελίαν καὶ αὐτουργίαν, τὰ θειώτατα ἱερουργεῖται καὶ θεουργεῖται, ὁ ἄρτος καὶ τὸ ποτήριον, καὶ αὐτὸ τὸ ζωαρχικὸν ἐκεῖνο τελεῖται σῶμα καὶ αἷμα, καὶ τὴν ἀπόρρητον Ἰησοῦ μετουσίαν καὶ κοινωνίαν τοῖς εὐαγῶς προσιοῦσι χαρίζεται. Πάντας δὲ τοὺς μὴ ὁμολογοῦντας καὶ πιστεύοντας ὡς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον προεμήνυσε διὰ τῶν προφητῶν, ὡς

σαν μὲ ἀλήθειαν καὶ τελειότητα, ἀναφέροντες τὴν διάνοιαν πρὸς τὰς μορφὰς ἐκείνων κατὰ τὴν προσκύνησιν. Προσκυνοῦμεν καὶ τὰς ἀγίας σορούς αὐτῶν, μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὰ ἱερώτατα ὀστᾶ αὐτῶν ἡ ἀγιαστικὴ χάρις, ὅπως δὲν διηρέθη ἡ θεότης ἀπὸ τὸ δεσποτικὸν σῶμα κατὰ τὸν τριήμερον θάνατον.

6 Κακὸν κατ' οὐσίαν δὲν γνωρίζομεν τίποτε, οὔτε δεχόμεθα ὅτι ὑπάρχει ἄλλη ἀρχὴ τοῦ κακοῦ πλὴν τῆς ἐκτροπῆς τῶν λογικῶν ὄντων, χρησιμοποιοῦντων κακῶς τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην ἀυτεξουσιότητα.

7 Ἀποδεχόμεθα ὅλας τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, ἐγγράφους καὶ ἀγράφους, πρὸ πάντων δὲ τὴν μυστικωτάτην καὶ πανίερον τελετὴν καὶ σύναξιν καὶ κοινωνίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξασφαλίζεται καὶ τῶν ἄλλων τελετῶν ἢ τελείωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κενώσαντος ἑαυτὸν ἀκενώτως καὶ λαβόντα σάρκα καὶ παθόντα ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ τὴν θεσπεσίαν παραγγελίαν καὶ αὐτουργίαν ἐκείνου, ἱερουργοῦνται καὶ θεουργοῦνται τὰ θειώτατα, ὁ ἄρτος καὶ τὸ ποτήριον, καὶ τελεῖται αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐκεῖνο τὸ ζωαρχικὸν σῶμα καὶ αἷμα, καὶ χαρίζει εἰς τοὺς ἀγνῶς προσεγγίζοντας τὴν ἀπόρρητον μετουσίαν καὶ κοινωνίαν τοῦ Ἰησοῦ. Ὅλους δὲ τοὺς μὴ ὁμολογοῦντας καὶ πιστεύοντας ὅπως τὸ ἅγιον Πνεῦμα προεμήνυσε διὰ τῶν προφητῶν,

ὁ Κύριος ἐθέσπισε διὰ σαρκὸς ἡμῖν ἐπιφανείς, ὡς οἱ ἀπόστολοι ἐκήρυξαν πεμφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ διάδοχοι αὐτῶν ἐδίδαξαν ἡμᾶς, ἀλλ' αἰρέσεως ἰδίας ἢ ἄρξαντας ἢ τοῖς κακῶς ἄρξασιν εἰς τέλος ἐπηκολουθηκότας, ἀποβαλλόμεθα καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν.

8 Δεχόμεθα δὲ καὶ ἀσπαζόμεθα τὰς ἀγίας καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους, τὴν ἐν Νικαίᾳ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ θεοφόρων πατέρων κατὰ τοῦ θεομάχου Ἀρείου, κατασπῶντος ἀσεβῶς εἰς κτίσμα τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ κατατέμνοντος εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι προσκυνομένην μίαν θεότητα, τὴν μετ' αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἑκατὸν πενήκοντα πατέρων κατὰ Μακεδονίου Κωνσταντινουπόλεως, ἀσεβῶς εἰς κτίσμα κατασπῶντος τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ κατατέμνοντος μηδὲν ἦπτον καὶ τούτου εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν μίαν θεότητα, τὴν μετὰ ταύτην ἐν Ἐφέσῳ τῶν διακοσίων πατέρων κατὰ Νεστορίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἀθετοῦντος ἐπὶ Χριστοῦ τῆς αὐτοῦ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ τὴν ὡς ἀληθῶς τεκοῦσαν τὸν Θεὸν Παρθένον Θεοτόκον καλεῖν μηδαμῶς βουλομένου, καὶ τὴν τετάρτην ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα πατέρων κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου, μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ δογματιζόντων κακῶς,

ὅπως ὁ Κύριος ἐθέσπισεν ἐπιφανείς εἰς ἡμᾶς σαρκικῶς, ὅπως οἱ Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν πεμφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ὅπως οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ διάδοχοι αὐτῶν ἐδίδαξαν ἡμᾶς, ἀλλὰ ἢ συγκροτήσαντας ἰδιαιτέραν αἵρεσιν ἢ ἀκολουθήσαντας ἕως τὸ τέλος τοὺς κακῶς συγκροτήσαντας αἵρεσιν, ἀποβάλλομεν καὶ καθυποβάλλομεν εἰς ἀνάθεμα.

8 Δεχόμεθα δὲ καὶ ἀσπαζόμεθα τὰς ἀγίας καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους· τὴν ἐν Νικαίᾳ τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτῶ θεοφόρων πατέρων κατὰ τοῦ θεομάχου Ἀρείου, ὑποβιβάζοντας εἰς κτίσμα τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ κατατέμνοντας εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἀγίῳ Πνεύματι προσκυνομένην μίαν θεότητα, τὴν μετ' αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἑκατὸν πενήκοντα πατέρων κατὰ Μακεδονίου Κωνσταντινουπόλεως, ἀσεβῶς ὑποβιβάζοντας εἰς κτίσμα τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ κατατέμνοντας ὄχι ὀλιγώτερον τούτου εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν μίαν θεότητα, τὴν μετὰ ταύτην ἐν Ἐφέσῳ τῶν διακοσίων Πατέρων κατὰ Νεστορίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἀθετοῦντας τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τῆς θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος αὐτοῦ καὶ μὴ θέλοντος νὰ καλῆ Θεοτόκον τὴν ἀληθῶς τεκοῦσαν τὸν Θεὸν παρθένον καὶ τὴν τετάρτην ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα πατέρων κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου, κακῶς δεχομένων

καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε πατέρων κατὰ Θεοδώρου τινὸς καὶ Διοδώρου, τὰ αὐτὰ τῶν Νεστορίω φρονούντων καὶ διὰ συγγραμμάτων τὰ ἐκείνου συνιστώντων, Ὁριγένους τε καὶ Διδύμου καὶ Εὐαγρίου τινός, τῶν παλαιῶν μὲν ὄντων, μυθώδη δέ τινα ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ παρεισάγειν ἐπιχειρούντων, καὶ τὴν μετὰ ταύτην ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πατέρων κατὰ Σεργίου, Πύρου καὶ Παύλου Κωνσταντινουπόλεως ἀρξάντων, ἀθετούντων ἐπὶ Χριστοῦ τὰς καταλλήλους ταῖς δύο φύσει δύο ἐνεργείας καὶ δύο θελήματα, καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πάλιν τῶν τριακοσίων ἐξήκοντα ἑπτὰ πατέρων κατὰ τῶν εἰκονομάχων.

9 Ἀσπαζόμεθα καὶ πάσας τὰς κατὰ Θεοῦ χάριν κατὰ καιρὸν ἢ τόπον πρὸς βεβαίωσιν εὐσεβείας καὶ εὐαγγελικῆς πολιτείας συναθροισθείσας ἀγίας συνόδους, ὧν εἰσι καὶ αἱ συγκροτηθεῖσαι κατὰ τὴν μεγαλόπολιν ταύτην ἐν τῷ περιβοήτῳ ναῶ τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας κατὰ τοῦ Καλαβροῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ μετ' ἐκεῖνον τάκεινου φρονούντος καὶ δόλῳ σπεύδοντος ἐπεκδικεῖν Ἀκινδύνου, οἱ τὴν κοινὴν χάριν Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος καὶ τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καθ' ὃ καὶ οἱ δι-

μίαν φύσιν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε Πατέρων κατὰ Θεοδώρου τινὸς καὶ Διοδώρου, φρονούντων τὰ ἴδια μὲ τὸν Νεστόριον καὶ συνηγορούντων ὑπὲρ τῶν ἐκείνου διὰ συγγραμμάτων, Ὁριγένους καὶ Διδύμου καὶ Εὐαγρίου τινός, οἱ ὅποιοι ἦσαν παλαιοί, ἐπεχειροῦν δὲ νὰ εἰσαγάγουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ μυθώδη πράγματα, καὶ τὴν μετὰ ταύτην ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει τῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πατέρων, οἱ ὅποιοι ἀπεφάσισαν κατὰ Σεργίου, Πύρου καὶ Παύλου Κωνσταντινουπόλεως, ἀθετούντων ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τὰς καταλλήλους εἰς τὰς δύο φύσεις δύο ἐνεργείας καὶ δύο θελήματα, καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πάλιν τῶν τριακοσίων ἐξήκοντα ἑπτὰ πατέρων κατὰ τῶν εἰκονομάχων.

9 Ἀποδεχόμεθα ἐπίσης ὅλας τὰς μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ συναθροισθείσας κατὰ καιρὸν καὶ τόπον ἀγίας συνόδους πρὸς βεβαίωσιν τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ αἱ συγκροτηθεῖσαι εἰς τὴν μεγαλόπολιν ταύτην ἐν τῷ περιβοήτῳ ναῶ τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ κατὰ τοῦ Καλαβροῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν φρονούντος καὶ σπεύδοντος νὰ ὑπερασπισθῇ τὰς ἀπόψεις αὐτοῦ Ἀκινδύνου, οἱ ὅποιοι δογματίζουν ὅτι εἶναι κτιστὴ ἢ κοινὴ χάρις Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος, καὶ τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, κατὰ

καὶ οἱ λάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς προ-ὑπέδειξεν ἐπ' ὄρους λάμπας, καὶ ἀπλῶς πᾶσαν δυνάμιν τε καὶ ἐνέργειαν τῆς τρισυποστάτου θεότητος καὶ πᾶν τὸ διαφέρον ὁπωσοῦν τῆς θείας φύσεως κτιστὸν εἶναι δογματίζουσι καὶ κατατέμνουσι καὶ οὗτοι δυσσεβῶς εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν μίαν θεότητα καὶ τοὺς εὐσεβῶς ἄκτιστον τὸ θειότατον ἐκεῖνο φῶς καὶ πᾶσαν δυνάμιν καὶ ἐνέργειαν πρεσβεύοντας θείαν, ὡς μηδενὸς ὄντος προσφάτου τῶν τῷ Θεῷ προσόντων φυσικῶς, διθεΐτας ὀνομάζουσι καὶ πολυθέους, ὡς καὶ Ἰουδαῖοι, σαβελλιανοὶ τε καὶ ἄρειανοὶ ὀνομάζουσιν ἡμᾶς. Ἄλλ' ἡμεῖς τούτους τε κάκείνους ὡς ὄντας ἀθέους τε καὶ πολυθέους ἀποβαλλόμεθα καὶ τοῦ πληρώματος τῶν εὐσεβούντων, ὡς καὶ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία διὰ τοῦ Συνοδικοῦ καὶ Ἀγιορειτικοῦ τόμου, τελέως ἐκκόπτομεν, πιστεύοντες εἰς μίαν θεότητα τρισυπόστατον καὶ παντοδύναμον, οὐδαμῶς τοῦ ἐνιαίου καὶ τῆς ἀπλότητος ἐκπίπτουσιν διὰ τὰς δυνάμεις ἢ τὰς ὑποστάσεις.

10 Ἐπὶ τούτοις πᾶσι προσδοκῶμεν ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν ἄλκτον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ἀμήν.

τὸ ὅποιον οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν ὡς ὁ ἥλιος³, ὅπως προὑπέδειξεν ὁ Χριστὸς λάμπας ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβώρ, καὶ γενικῶς πᾶσα δύναμις καὶ ἐνέργεια τῆς τρισυποστάτου θεότητος καὶ πᾶν τὸ διαφέρον καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀπὸ τὴν θείαν φύσιν, καὶ κατατέμνουσι καὶ αὐτοὶ δυσσεβῶς εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν μίαν θεότητα, ἡμᾶς δὲ εὐσεβῶς πρεσβεύοντας ἄκτιστον τὸ θειότατον ἐκεῖνο φῶς καὶ πᾶσαν δυνάμιν καὶ ἐνέργειαν θείαν, μὲ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι κανὲν ἐκ τῶν φυσικῶς προσόντων εἰς τὸν Θεὸν δὲν εἶναι νεώτερον, ὀνομάζουσιν διθεΐτας καὶ πολυθεΐτας, ὅπως καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ Σαβελλιανοὶ καὶ Ἀρειανοί. Ἄλλ' ἡμεῖς τόσον τούτους ὅσον καὶ ἐκεῖνους ἀποβάλλομεν ὡς ἀθέους καὶ πολυθέους καὶ ἀποκόπτομεν τελείως ἀπὸ τὸ πληῖρωμα τῶν εὐσεβῶν, ὅπως ἔπραξε καὶ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία διὰ τοῦ Συνοδικοῦ καὶ τοῦ Ἀγιορειτικοῦ Τόμου, πιστεύοντες εἰς μίαν θεότητα τρισυπόστατον καὶ παντοδύναμον, μὴ ἐκπίπτουσιν καθόλου τοῦ ἐνιαίου καὶ τῆς ἀπλότητος λόγω τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ὑποστάσεων.

10 Πέραν δὲ ὅλων τούτων, προσδοκῶμεν ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ἀτελεύτητον ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

(*) Παναγιώτου Κ. Χρήστου, ἐπιμ. «Ὁμολογία», ἐν Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ἔπαντα τὰ Ἔργα, Ἐπιστολαί, Ε.Π.Ε., τ. 4, Θεσ/νίκη 1983, σελ. 438-451. ● Βλ. καὶ Ἰωάννου Καρμίρη, Τα Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα..., τ. Α', σελ. 407-410, ἐν Ἀθήναις 1960.

1. Φιλιπ. β' 6.

2. Ματθ. κη' 19· Μάρκ. ις' 15.

3. Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Μ', Εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα, PG 36, 365B.